

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

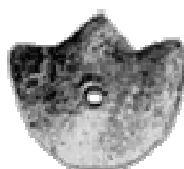
Γ΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Νεοελληνική ποίηση και υπερρεαλισμός»

Συγγραφή: ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΒΕΝΟΥΤΣΟΥ

Εφαρμογή: ΑΘΗΝΑ ΟΦΡΥΔΟΠΟΥΛΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Νεοελληνική ποίηση και υπερρεαλισμός.

Εφαρμογή σεναρίου

Αθηνά Οφρυδοπούλου

Δημιουργία σεναρίου

Μαριάννα Βενούτσου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

Γενικό Λύκειο Χρυσούπολης

Χρονολογία

Από 27-11-2014 έως 12-12-2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

4 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής,

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του παρόντος σεναρίου εκπαιδευτικός και μαθητές ήταν εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας. Οι ομάδες, μετά από πρόταση των μαθητών, διατηρήθηκαν όπως είχαν διαμορφωθεί κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά, δεδομένου ότι και η σύνθεση της τάξης δεν άλλαξε καθόλου και είχαμε ξαναδουλέψει με το συγκεκριμένο τμήμα και άλλα σενάρια. Οι μαθητές είχαν τους κωδικούς τους για την e-class του σχολείου μας και η εξοικείωση των παιδιών με αυτήν τη μορφή εργασίας τόνωσε την ήδη άνετη και ζεστή ατμόσφαιρα της τάξης. Κάτι τέτοιο είχε ως πλεονέκτημα την εξοικονόμηση πολύτιμου χρόνου, αφού οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες των οποίων τα μέλη γνώριζονταν και δεν χρειάστηκε η εκ νέου διαμόρφωση ομάδων. Βασική παράμετρος ήταν η ύπαρξη σε κάθε ομάδα ενός τουλάχιστον μαθητή εξοικειωμένου με τις νέες τεχνολογίες. Ωστόσο, όπως τελικώς αποδείχθηκε, όλοι οι μαθητές γνώριζαν πολύ καλά τις βασικές λειτουργίες του Η/Υ.

Επιπλέον, οι μαθητές γνώριζαν το ηλεκτρονικό περιβάλλον του ιστολογίου από σχετική παρουσίαση που τους είχε γίνει πριν από την έναρξη εφαρμογής του σεναρίου, ενώ ήταν πλήρως εξοικειωμένοι με το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου (Word), το λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων (PowerPoint) και τη χρήση των δυνατοτήτων του διαδικτύου (Internet) για την αναζήτηση και αξιοποίηση του προσφερόμενου διαδικτυακού υλικού.

Τέλος, επειδή το εργαστήριο πληροφορικής είναι σπάνια διαθέσιμο, οι μαθητές προθυμοποιήθηκαν να φέρουν έξι φορητούς Η/Υ, όσοι και οι ομάδες, για να δουλέψουμε εντός τάξης. Αυτό ήταν και αναγκαίο, αλλά και ασφαλές, καθώς στο

σχολείο μας κάθε καθηγητής έχει τη δική του αίθουσα. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκε ο Η/Υ της διδάσκουσας και ο βιντεοπροβολέας του σχολείου για την παρουσίαση που έλαβε χώρα κατά την 1^η ώρα εφαρμογής του σεναρίου, καθώς και στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων-εργασιών.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Μαριάννα Βενούτσου, Νεοελληνική ποίηση και υπερρεαλισμός, Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Λυκείου, 2014.

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παρόν σενάριο, αν και εισαγωγικό, εφαρμόστηκε στο χρονικό διάστημα Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου της τρέχουσας σχολικής χρονιάς. Διδάχθηκε ως εμπειρωτικό και εισαγωγικό καθώς ο υπερρεαλισμός και ο νεοϋπερρεαλισμός στην ποίηση (και γενικότερα στην τέχνη) δεν εξαντλείται ούτε κορέννυται. Το σενάριο αφορά στην 1^η ενότητα του σχολικού εγχειριδίου της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Γ΄ Λυκείου, η οποία καλύπτει τη μεταπολεμική ποίηση. Πιο συγκεκριμένα, το σενάριο είχε ως στόχο να ξαναδοούν οι μαθητές τον υπερρεαλισμό και μάλιστα τον υπερρεαλισμό στη μεταπολεμική ποίηση, ο οποίος ονομάζεται νεοϋπερρεαλισμός, σύμφωνα με το σχολικό εγχειρίδιο.

Οι μαθητές μελέτησαν ποιητικά κείμενα, στα οποία εντοπίζεται η υπερρεαλιστική γραφή και τα οποία είναι ανθολογημένα στο μεγαλύτερο μέρος τους στο σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας γενικής παιδείας της Γ΄ Λυκείου. Στόχος μέσα από τη μελέτη των ποιημάτων αυτών ήταν να εντοπίσουν βασικά στοιχεία του λογοτεχνικού κινήματος του υπερρεαλισμού, όπως η τολμηρή

εικονοποιία, η απουσία πολλών σημείων στίξης, η αποδέσμευση από τη λογική και η κυριαρχία της φαντασίας και του ονειρικού στοιχείου. Επιπλέον, προβληματίστηκαν για τη λειτουργία των παραπάνω στοιχείων στα ποιήματα που μελέτησαν. Δεν οπτικοποίησαν μόνο κείμενα, αλλά και κειμενοποίησαν εικόνες και γενικά απολαύσαμε τη δημιουργικότητα των δεκαεπτάχρονων νέων.

Για την εξέταση όλων των παραπάνω ανατέθηκαν στους μαθητές ομαδικές δραστηριότητες, για να αξιολογηθεί ο βαθμός συνεργασίας όλων και η συνεισφορά του κάθε μέλους στην ομάδα. Παράλληλα, εκτός από την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας, χρησιμοποιήθηκε και η μετωπική, κυρίως κατά την πρώτη ώρα εφαρμογής του σεναρίου, κατά την οποία οι μαθητές ήρθαν σε μία πρώτη επαφή με τον υπερρεαλισμό, όχι μόνο στην ποίηση αλλά και σε άλλες μορφές τέχνης (ζωγραφική, κινηματογράφος).

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Σκοπός κατά την εφαρμογή του σεναρίου στην τάξη ήταν οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με τον υπερρεαλισμό, να αναγνωρίσουν ορισμένα –λόγω της πίεσης του χρόνου– χαρακτηριστικά του και να αποκτήσουν τις δεξιότητες εκείνες που τους είναι απαραίτητες για να σχολιάζουν, να μην προσπερνούν και να μην απορρίπτουν άκριτα ένα υπερρεαλιστικό ποιητικό κείμενο.

Τα κείμενα που επιλέχθηκαν προέρχονται κυρίως από το σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γενικής Παιδείας της Γ΄ Λυκείου, πράγμα που επέτρεπε αφενός την άμεση πρόσβαση στα κείμενα, τα οποία δόθηκαν στους μαθητές προς μελέτη, και αφετέρου την εξοικονόμηση πολύτιμου χρόνου από τη διδάσκουσα, η οποία δεν χρειάστηκε να αναπαράγει φωτοαντίγραφα των ποιητικών κειμένων με τα οποία θα εργάζονταν οι ομάδες μαθητών.

Επιπλέον, ας επισημανθεί πως με την εργασία σε ομάδες προσφέρθηκε στους μαθητές η πολύτιμη ανταλλαγή απόψεων, την οποία οι υποψήφιοι των πανελλαδικών και αυριανοί πολίτες έχουν ανάγκη. Άλλωστε, η ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία κατέστησε το μάθημα πιο ελκυστικό και οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με τους νέους γραμματισμούς.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να κατανοήσουν πως ο υπερρεαλισμός ως κίνημα επηρέασε και άλλες μορφές τέχνης (π.χ. ζωγραφική), προβάλλοντας την απελευθέρωση της φαντασίας στην απεικόνιση του κόσμου,
- να αντιληφθούν πως ο υπερρεαλισμός αναδεικνύει την ύπαρξη του ονειρικού στοιχείου παράλληλα με την υπαρκτή πραγματικότητα, την υπέρβαση του κόσμου μας με τη βοήθεια της φαντασίας και ότι όλα τα παραπάνω αποτελούν μια αντίληψη που ίσως κυριαρχεί στους υπερρεαλιστές και ως στάση ζωής.

Γνώσεις για τη γλώσσα/λογοτεχνία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να γνωρίσουν το κίνημα του υπερρεαλισμού και τα βασικότερα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα στην ποίηση, όπως είναι η ακατάστατη στίξη, η εικονοπλαστική φαντασία, η απουσία λογικής, μέσω της φυγής από την πραγματικότητα,
- να κατανοήσουν γιατί ο λογοτέχνης και πιο συγκεκριμένα ο ποιητής καταφεύγει στον υπερρεαλισμό, τι θέλει να πετύχει και να προσδώσει στο κείμενό του.

Γραμματισμοί

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να μπορούν να αναγνωρίζουν, ως επαρκείς αναγνώστες, την υπερρεαλιστική γραφή σε ένα ποιητικό κείμενο,
- να είναι σε θέση να εντοπίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά ενός υπερρεαλιστικού ποιητικού κειμένου και να σχολιάζουν τη λειτουργία τους στην πρόσληψή του από τους αναγνώστες.

Διδακτικές πρακτικές

Στο παρόν σενάριο αξιοποιήθηκε και η μετωπική και η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας. Με την εργασία σε ομάδες, κατά τη διάρκεια της οποίας η εκπαιδευτικός είχε διακριτικό ρόλο επεμβαίνοντας όπου ήταν αναγκαίο, καλλιεργήθηκε κλίμα οικειότητας και προωθήθηκε η πολύτιμη συνεργασία των μαθητών, μέσω της γόνιμης ανταλλαγής απόψεων, ιδεών και πληροφοριών. Η ανακαλυπτική-διερευνητική μάθηση, μέσω της ερμηνείας των λογοτεχνικών κειμένων ή της αναζήτησης, κριτικής επιλογής και αξιοποίησης πληροφοριών μέσω του διαδικτύου, σε συνδυασμό με τη δυνατότητα αυτενέργειας των μαθητών, προσέθεσαν στο σενάριο επιπλέον διδακτική αξία. Κατά τη διάρκεια της μετωπικής διδασκαλίας η εκπαιδευτικός κατηύθυνε τη συζήτηση, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που είχε θέσει, αλλά ο ρόλος της υπήρξε καθοδηγητικός και συμβουλευτικός, καθώς δόθηκε η ευκαιρία στους μαθητές να εκφράσουν ιδέες ή απορίες και να απολαύσουν τα οφέλη του διδακτικού διαλόγου. Η διδασκαλία, όταν προωθεί τις δεξιότητες των παιδιών, γίνεται γόνιμη, γιατί ενεργοποιεί τους μαθητές και τους κάνει δημιουργούς, όχι παθητικούς δέκτες της γνώσης.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το θέμα του εν λόγω σεναρίου είναι συμβατό με το σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Γ΄ Λυκείου, στο οποίο ανθολογούνται ποιητικά υπερρεαλιστικά κείμενα, όπως του Μ. Σαχτούρη, του Ν. Βαλαωρίτη, πολλά από τα οποία ο εκπαιδευτικός καλείται να διδάξει κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Βέβαια, το σχολικό βιβλίο, στο εισαγωγικό του σημείωμα (σελ. 9-10), ονομάζει την ποίηση των παραπάνω νεοϋπερρεαλιστική, εντοπίζοντας διαφορές με τον υπερρεαλισμό ως προς τη χρήση της γλώσσας και την απαισιόδοξη μάλλον στάση απέναντι στη ζωή, αφού οι μεταπολεμικοί λογοτέχνες που υιοθετούν τον υπερρεαλισμό αντιτάσσουν την τραγική πραγματικότητα την οποία βιώνουν στην αισιοδοξία των υπερρεαλιστών ποιητών. Στο παρόν σενάριο, όμως, οι μαθητές μελέτησαν άλλα χαρακτηριστικά που είναι κοινά μεταξύ του υπερρεαλισμού και του νεοϋπερρεαλισμού και κατανόησαν, σε ικανοποιητικό βαθμό, το πνεύμα του κινήματος που επηρέασε και τους Έλληνες ποιητές.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο συνδέεται άμεσα με την ύλη του μαθήματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Γ΄ Λυκείου, αφού οι μαθητές διδάσκονται ποιητικά κείμενα μεταπολεμικών λογοτεχνών που επηρεάστηκαν από το ρεύμα του υπερρεαλισμού, πολλά από τα οποία ανθολογούνται στο σχολικό βιβλίο. Έτσι, οι μαθητές γνωρίζοντας καλύτερα τα χαρακτηριστικά του εν λόγω λογοτεχνικού ρεύματος και αποκτώντας τη δεξιότητα να εντοπίζουν τον υπερρεαλισμό στα ποιητικά κείμενα, ήταν σε θέση να κατανοήσουν καλύτερα το πνεύμα των υπερρεαλιστικών κειμένων που μελέτησαν. Πρέπει εδώ να σημειωθεί πως σύμφωνα με τα [ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ](#) του μαθήματος (ΦΕΚ 1064/2004-Αριθμ. 63803/Γ2) οι μαθητές της Γ΄ Λυκείου διδάσκονται λογοτεχνικά κείμενα που ανθολογούνται μόνο στο παραπάνω σχολικό

εγχειρίδιο και δεν ισχύουν οι θεματικές ενότητες, όπως στο αντίστοιχο μάθημα της Α΄ Λυκείου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του σεναρίου αξιοποιήθηκαν οι Νέες Τεχνολογίες. Η εξοικείωση των μαθητών με τα ανοικτά περιβάλλοντα μάθησης, η ανάπτυξη δεξιοτήτων ως προς την επιλογή, αξιολόγηση και χρήση πληροφοριών από το διαδίκτυο, η ικανότητα παραγωγής γραπτού λόγου μέσω του περιβάλλοντος του επεξεργαστή κειμένου ή του λογισμικού δημιουργίας παρουσιάσεων (Word, PowerPoint) είναι μερικά από τα οφέλη για τους μαθητές, τα οποία απορρέουν από τη δημιουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Η ανάρτηση των εργασιών των μαθητών στο ηλεκτρονικό περιβάλλον του ιστολογίου, το οποίο λειτουργεί ως εικονικός χώρος συνάντησης, συνεργασίας, ανταλλαγής απόψεων και ανατροφοδότησης, προσδίδει στο σενάριο επιπλέον διδακτική αξία.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Β΄ Λυκείου:

Ανδρέας Εμπειρικός, [«Τρία αποσπάσματα»](#)

ΚΝΑ Γ΄ Λυκείου:

Νάνος Βαλαωρίτης, [«Μικρός θρήνος»](#)

Επαμεινώνδας Γονατάς, [«Η Άνοιξη»](#)

Έκτωρ Κακναβάτος, [«Ωρα δειλινή»](#)

Δ. Π. Παπαδίτσα, [«Βλαδίμηρε»](#)

Μίλος Σαχτούρης, [«Η Αποκρία»](#)

Μίλος Σαχτούρης, [«Ο στρατιώτης ποιητής»](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Ιστοσελίδες

[Επίσημος ιστοχώρος για τον Νίκο Εγγονόπουλο](#)

[Destino](#) (ταινία κινουμένων σχεδίων σε συνεργασία Salvador Dali-Walt Disney).

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η και 2^η ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Κατά την πρώτη διδακτική ώρα μαθητές και εκπαιδευτικός μετέβησαν στην αίθουσα διδασκαλίας, στην οποία υπήρχε δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο. Κατά την έναρξη της εφαρμογής του σεναρίου ο στόχος ήταν διπλός: αφενός, η προσέλκυση του ενδιαφέροντος των μαθητών της Γ΄ Λυκείου και αφετέρου, η πρώτη επαφή με το θέμα του σεναρίου.

Για την ώρα αυτή χρειάστηκε ένας φορητός Η/Υ, ο οποίος συνδέθηκε με το διαδίκτυο, και ένας βιντεοπροβολέας, προκειμένου οι μαθητές να μπορούν να παρακολουθούν ό,τι προβαλλόταν στην οθόνη του Η/Υ. Προτού αρχίσουν οι εργασίες, όλη η τάξη παρακολούθησε το βίντεο [Destino](#) με τη δραματοποίηση των υπερρεαλιστικών πινάκων του Νταλί. Πρότεινα στα παιδιά να γράψουν μια μικρή ιστορία ή ένα ποίημα που να περιγράφει ό,τι είδαν. Τα αποτελέσματα ήταν η καλύτερη αφορμή για την έναρξη του σεναρίου¹. Τα αποτελέσματα της δημιουργικής γραφής ήταν εντυπωσιακά και ψηφίσαμε τα καλύτερα κείμενα, τα οποία δημοσιεύτηκαν στην ιστοσελίδα του σχολείου μας.

Η δεύτερη επαφή με το ρεύμα του υπερρεαλισμού έγινε με τη μετάβαση στον [Επίσημο ιστοχώρο για τον Νίκο Εγγονόπουλο](#) και συγκεκριμένα με την παρουσίαση στους μαθητές μέρους του [ζωγραφικού του έργου](#).

---

¹ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων τα αρχεία omada_a1_yperrealismos, omada_b1_yperrealismos, omada_c1_yperrealismos, omada_e_1-2_yperrealismos.

Με αυτήν την παρουσίαση οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν την ύπαρξη επίσημων ιστοχώρων Ελλήνων λογοτεχνών, ανακάλυψαν πως ο Ν. Εγγονόπουλος, του οποίου κείμενα μελέτησαν κατά τη διάρκεια των επομένων ωρών, υπήρξε και εξαιρετος ζωγράφος, εκτός από ποιητής. Επιπλέον, έδειξαν ενδιαφέρον κατά τη διάρκεια παρουσίασης των ζωγραφικών έργων του Ν. Εγγονόπουλου, κάτι που οφείλεται προφανώς και στην οπτικοποίηση των συναισθημάτων ή των σκέψεων και των ιδεών μέσω της ζωγραφικής.

Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους μαθητές να επισημάνουν στους πίνακες την κυριαρχία της φαντασίας και την υπέρβαση της πραγματικότητας και της λογικής, ώστε να έρθουν σε επαφή με ένα από τα χαρακτηριστικά του υπερρεαλισμού. Σχεδόν όλοι οι μαθητές εντόπισαν το παραπάνω χαρακτηριστικό και υπέδειξαν συγκεκριμένους πίνακες οι οποίοι είχαν ήδη προβληθεί και στους οποίους κυριαρχούσε το φανταστικό στοιχείο. Θεωρήθηκε μάλιστα αναγκαίο, πάντα με τη βοήθεια της σύνδεσης στο διαδίκτυο, να μεταβούμε εκ νέου στους πίνακες εκείνους του Ν. Εγγονόπουλου στους οποίους εντοπίστηκαν υπερρεαλιστικά στοιχεία, προκειμένου να εντοπίσουν οι μαθητές το στοιχείο εκείνο που θεωρούν πως καταδεικνύει την υπέρβαση της λογικής.

Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους μαθητές να δώσουν τη δική τους ερμηνεία για την επιλογή του καλλιτέχνη να αποδώσει τη σκέψη του ή τα συναισθήματά του με τρόπο που αντιβαίνει στην πραγματικότητα. Κάποιοι μαθητές υποστήριξαν την άποψη πως ο καλλιτέχνης θέλησε να αποδώσει με τον πλέον ζωντανό και παραστατικό τρόπο τα συναισθήματά του, ενώ κάποιοι άλλοι απέδωσαν την επιλογή του υπερρεαλισμού στην τάση για επιθυμία απελευθέρωσης από τις δεσμεύσεις και συμβάσεις που καμιά φορά ακολουθεί η τέχνη.²

---

² Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο omada_a_1-2.

Επειδή κάποιοι μαθητές δυσανασχέτησαν με τους πίνακες του Εγγονόπουλου (τους χαρακτήρισαν υπερβολικά εξωπραγματικούς), προχώρησαν στον υπερρεαλισμό στον ποιητικό λόγο. Συγκεκριμένα, μοιράστηκαν στους μαθητές φωτοαντίγραφα με τα «Τρία αποσπάσματα» του Ανδρέα Εμπειρικού, πιο χαρακτηριστικού, ίσως, εκπροσώπου του υπερρεαλισμού στην Ελλάδα. Πρόκειται για ποιητικό κείμενο που ανθολογείται στο σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Β΄ Τάξης του Λυκείου. Επειδή τα ποιήματα αυτά ήταν πολύ σύντομα, αναγνώστηκαν στην τάξη και τα τρία, παρά τη νοηματική τους αυτοτέλεια.

Η ανάγνωση των κειμένων έγινε στην τάξη μεγαλόφωνα από την εκπαιδευτικό, προκειμένου να βοηθηθούν οι μαθητές στην πρόσληψη και την ερμηνευτική προσέγγιση των κειμένων. Αμέσως μετά την ανάγνωση του ποιητικού κειμένου του Ανδρέα Εμπειρικού, ένας μαθητής επισήμανε τη δυσκολία στην κατανόηση, κυρίως του πρώτου αποσπάσματος. Με αφορμή αυτήν την επισήμανση δόθηκε η ευκαιρία να ρωτηθούν οι υπόλοιποι κατά πόσο μπορούν να εντοπίσουν σε ό,τι διαβάστηκε τυχόν εικόνες, μεταφορές ή παρομοιώσεις, στις οποίες υπάρχει έντονο το ονειρικό στοιχείο και η φαντασία. Οι μαθητές εύκολα εντόπισαν κυρίως στο πρώτο και το δεύτερο απόσπασμα τέτοιες εικόνες, υποστηρίζοντας, ταυτόχρονα, πως πρόκειται για εικόνες που δεν μπορούν να είναι πραγματικές, αφού αντιβαίνουν στη λογική και ότι δεν πρόκειται για εικόνες που συνήθως συναντώνται σε άλλα ποιητικά κείμενα άλλων ποιητών. Έχοντας παρατηρήσει στο πρώτο μισό αυτής της διδακτικής ώρας τους υπερρεαλιστικούς ζωγραφικούς πίνακες του Ν. Εγγονόπουλου, κάποια μαθήτρια συμπλήρωσε πως οι συγκεκριμένες εικόνες που χρησιμοποιεί ο Εμπειρικός μπορεί να είναι φανταστικές και ονειρικές, αλλά ταυτόχρονα τόσο δυνατές και παραστατικές, όπως αρμόζει στον υπερρεαλισμό.³

Σε αυτό το σημείο παρενέβη η εκπαιδευτικός και, συνοψίζοντας τις απόψεις που ακούστηκαν, επεσήμανε πως οι υπερρεαλιστικές εικόνες είναι ιδιαίτερα

³ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο omada_a_1-2.

τολμηρές. Ακολούθως, ρώτησε τους μαθητές αν έχουν κατανοήσει το θεματικό κέντρο των τριών αποσπασμάτων που διαβάστηκαν. Οι περισσότεροι υποστήριξαν πως με μία δεύτερη ματιά κατανόησαν τον θεματικό πυρήνα του δεύτερου και τρίτου αποσπάσματος, όμως δυσκολεύονταν να κατανοήσουν το πρώτο απόσπασμα, στο οποίο, όπως ανέφεραν, εντόπιζαν περισσότερο το ονειρικό στοιχείο. Σε αυτό το σημείο δύο μαθήτριες προσπάθησαν να ερμηνεύσουν το πρώτο απόσπασμα, δίνοντας διαφορετικές η καθεμιά ερμηνείες, οι οποίες φάνηκαν εξίσου πειστικές στην υπόλοιπη τάξη. Τελικά, όλοι συνειδητοποίησαν μετά από αυτή τη συζήτηση πως ο υπερρεαλισμός και οι τολμηρές εικόνες και μεταφορές δεν ερμηνεύονται πάντα εύκολα, όμως καθιστούν το ποίημα τόσο ελκυστικό.

Ας επισημανθεί πως κατά τη διάρκεια της παραπάνω συζήτησης οι απόψεις των μαθητών καταγράφονταν στον πίνακα, προκειμένου όλοι να ανατρέχουν εκεί για να βλέπουν ό,τι ειπώθηκε στην τάξη σχετικά με την προσπάθεια ερμηνείας του ποιήματος. Σε αυτό το σημείο διαβάσαμε τα καλύτερα κείμενα περιγραφής και δημιουργικής γραφής που ψήφισαν οι ομάδες ως τα καλύτερα υπερρεαλιστικά κείμενα που αναφέρονταν στο [Destino](#)⁴. Συζητήσαμε αν αυτά τα κείμενα των συμμαθητών τους θα τα χαρακτηρίζαμε αισιόδοξα ή απαισιόδοξα και τα παιδιά σημείωσαν ότι είναι ρομαντικά-αμφιλεγόμενα και υπερρεαλιστικά. Η διαφορά τελικά του υπερρεαλισμού και του νεοϋπερρεαλισμού δεν αναδείχθηκε, ίσως γιατί είναι μάλλον δυσδιάκριτη και αμελητέα.

Φτάνοντας στο τέλος και της 2^{ης} διδακτικής ώρας, κατά τη διάρκεια της οποίας κινητοποιήθηκε και εξέφρασε τις απόψεις του το μεγαλύτερο μέρος της τάξης, επιτεύχθηκε ο στόχος να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές πως στην υπερρεαλιστική ποίηση, πέρα από την τάση υπέρβασης της πραγματικότητας, συνηθίζεται η τολμηρή εικονοποιία, η εικονοπλαστική φαντασία.

---

⁴ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο omada_b1_yperrealismos, omada_c1_yperrealismos.

3η ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Κατά την 3^η διδακτική ώρα αξιοποιήθηκε η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας. Οι ομάδες ήταν τετραμελείς και οι μαθητές, έχοντας προηγούμενη εμπειρία από αυτόν τον τρόπο εργασίας, συνεννοήθηκαν μόνοι τους για τους ρόλους που ο καθένας θα αναλάμβανε. Έτσι, κάποιος από την ομάδα, ο ταχύτερος συνήθως στην πληκτρολόγηση των κειμένων, έγινε γραμματέας, κάποιος άλλος συντονιστής κ.ο.κ.

Ζητήθηκε από τους μαθητές να τηρούν ατομικό και ομαδικό φάκελο, όπου θα καταγράφονταν όλα όσα συντελούνταν κατά τη διάρκεια εφαρμογής του σεναρίου, ώστε να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή οργάνωση, κάτι, όμως, που στην πραγματικότητα δεν τηρήθηκε.

Ας επισημανθεί, επίσης, πως προκειμένου να εξοικειωθούν οι ομάδες με το ηλεκτρονικό περιβάλλον του ιστολογίου, όπου θα γινόταν η ανάρτηση των εργασιών τους, είχε γίνει σχετική επίδειξη στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου, πριν την έναρξη εφαρμογής του σεναρίου.

Οι μαθητές ενημερώθηκαν πως θα εργάζονταν ομαδοσυνεργατικά και έτσι τοποθετήθηκαν μέσα στον χώρο ανά ομάδες. Συνολικά χρησιμοποιήθηκαν έξι φορητοί Η/Υ, ένας για κάθε ομάδα.

Στη συνέχεια, όλες οι ομάδες εισήλθαν με τους κωδικούς τους στην ηλεκτρονική τάξη του σχολείου μας και με υπερσύνδεσμο βρέθηκαν στο Google Drive της διδάσκουσας όπου διαμοιράστηκαν όλα τα φύλλα εργασίας του σεναρίου σε μορφή pdf, ώστε να μπορούν να ανοίγουν και να αποθηκεύονται εύκολα οι απαντήσεις των μαθητών. Τα φύλλα μοιράστηκαν και σε φωτοτυπίες –σε περίπτωση που μας πρόδιδε το σύστημα του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου– τα οποία περιείχαν κοινές δραστηριότητες για όλες τις ομάδες, με διαφορετικά κείμενα αναφοράς που ανθολογούνται στο σχολικό τους εγχειρίδιο. Στόχος ήταν όλοι οι μαθητές με αφετηρία διαφορετικά κείμενα να καταλήξουν στα ίδια συμπεράσματα σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του υπερρεαλισμού.

Συγκεκριμένα, τα ποιητικά κείμενα τα οποία δόθηκαν προς μελέτη ήταν τα ακόλουθα: [«Η Αποκρία»](#) και [«Ο στρατιώτης ποιητής»](#) του Μίλτου Σαχτούρη στην πρώτη και δεύτερη ομάδα, η [«Ωρα δειλινή»](#) του Εκτ. Κακναβάτου και [«Η Άνοιξη»](#) του Ε. Χ. Γονατά στην τρίτη και τέταρτη ομάδα και, τέλος, ο [«Μικρός θρήνος»](#) του Ν. Βαλαωρίτη και το ποίημα με τίτλο [«Βλαδίμηρε»](#) του Δ. Π. Παπαδίτσα στις δύο τελευταίες ομάδες.

Αμέσως οι μαθητές άρχισαν να διαβάζουν τα ποιήματα που τους δόθηκαν και μετά από λίγα λεπτά άρχισαν να απαντούν στο πρώτο ερώτημα του φύλλου εργασίας. Κατά τη διάρκεια της εργασίας σε ομάδες, δεν υπήρξε παρέμβαση της εκπαιδευτικού. Οι μαθητές συνεργάστηκαν σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό, αντάλλαξαν απόψεις μεταξύ τους και μπόρεσαν εύκολα να εντοπίσουν τα χαρακτηριστικά του υπερρεαλιστικού ποιήματος που τους δόθηκε προς μελέτη, να σχολιάσουν τα συναισθήματα που αυτό εκφράζει, αλλά και τη λειτουργία του υπερρεαλιστικού στοιχείου σε καθένα από αυτά. Για τον λόγο αυτόν και οι απορίες που εξέφρασαν ή η διευκρινίσεις που ζήτησαν ήταν ελάχιστες.

Συγκεκριμένα, σε αυτήν τη διδακτική ώρα, ζητήθηκε από τις ομάδες να μελετήσουν την εικονοπλαστική δύναμη των προς μελέτη ποιημάτων και την ανάγκη του εκάστοτε ποιητή να υπερβεί την πραγματικότητα, διαρρηγνύοντας τα όρια της λογικής, και να σχολιάσουν τι ακριβώς προσδίδεται στο ποίημα, αν δηλαδή το ποιητικό κείμενο γίνεται πιο ενδιαφέρον, αφού εξάπτει τη φαντασία του αναγνώστη, αν γίνεται πιο δύσκολο στην πρόσληψη και την ερμηνευτική του προσέγγιση, πιο παραστατικό ή πιο ελεύθερο στην ερμηνεία του κ.ά. Επιπλέον, κλήθηκαν να παρατηρήσουν τη στίξη των ποιημάτων που τους δόθηκαν και να οδηγηθούν σε έναν πρώτο προβληματισμό για το αν και κατά πόσο η προσπάθεια των υπερρεαλιστών ποιητών για απελευθέρωση της φαντασίας επιτυγχάνεται όχι μόνο μέσω των τολμηρών εικόνων, αυτών δηλαδή που αντιβαίνουν στη λογική και την πραγματικότητα, αλλά και μέσω της απουσίας σχεδόν των σημείων στίξης.

Οι περισσότερες ομάδες κατανόησαν το περιεχόμενο του ερωτήματος του φύλλου εργασίας, μόνο η ομάδα α΄ ζήτησε κάποιες επιπλέον διευκρινίσεις, προκειμένου να κατανοήσουν καλύτερα τα ζητούμενα της 1^{ης} και 2^{ης} δραστηριότητας.⁵

Οι ομάδες ε΄ και στ΄ δυσκολεύονταν στο πέρασμα του μουσικού χαλιού στις διαφάνειες. Μέχρι οι εμπειρότεροι και η διδάσκουσα να βοηθήσουν, αναλώθηκε αρκετός ωφέλιμος χρόνος. Έτσι, τα παιδιά πρότειναν να ολοκληρώσουν το PowerPoint στην ώρα των πολυμέσων, όπως και έγινε.⁶

Ας σημειωθεί εδώ πως οι ομάδες δεν αντιμετώπισαν σε γενικές γραμμές πρόβλημα και εργάστηκαν με προθυμία και προσήλωση. Παρά ταύτα, χρειάστηκε να τους γίνει υπενθύμιση του τρόπου με τον οποίο γίνονται οι υπερδεσμοί.

Επιπλέον, η ομάδα στ΄ δεν διαχειρίστηκε σωστά τον χρόνο κατά την αναζήτηση εικόνων που θα πλαισίωναν το κείμενό τους, με αποτέλεσμα να μην προλάβει να τελειώσει την εργασία της μέσα στα πλαίσια της διδακτικής ώρας και ζήτησε να χρησιμοποιήσει και το διάλειμμα.

Όπως οι ίδιοι οι μαθητές ανέφεραν μετά από σχετική ερώτηση, ο εμπλουτισμός του συνεργατικού τους κειμένου με φωτογραφίες ή μουσική τους βοήθησε να οπτικοποιήσουν τα συναισθήματα που εκφράζονται στα προς μελέτη ποιήματα, αλλά και να αντιληφθούν καλύτερα το φανταστικό στοιχείο και τον υπερβατικό χαρακτήρα των υπερρεαλιστικών ποιημάτων που ανέγνωσαν.

Από την άλλη, η επιλογή του κατάλληλου οπτικού υλικού που πλαισίωσε την απάντησή των ομάδων συνέβαλε στο να χρησιμοποιήσουν την κριτική τους σκέψη και ικανότητα, προκειμένου να εντοπίσουν εικόνες που να ταιριάζουν στα θεματικό άξονα των ποιημάτων που μελέτησαν. Επιπλέον, η σύνδεση με υπερδεσμούς

⁵ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο omada_a_apokria.

⁶ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο stratiotispoiitis, oradeilinh, anoijh, mikrosorthrinos, vladimire.

επέτρεψε τη μετατόπιση από την εργαλειακή χρήση του Η/Υ (πρόγραμμα λογισμικού παρουσίασης ή Word) στη λειτουργική μάλλον διάσταση, μέσω της κριτικής στάσης απέναντι στις πληροφορίες, τις εικόνες, τη μουσική που αναζητήθηκαν από το διαδίκτυο και την επιλογή των κατάλληλων ψηφιακών εργαλείων που ταιριάζουν στο πνεύμα ή στο περιεχόμενο του κειμένου που δημιούργησαν.

Η διδακτική αυτή ώρα τέλειωσε δίχως να προλάβουν οι ομάδες να αναρτήσουν τις απαντήσεις τους στο ιστολόγιο της τάξης. Κάποιοι πρότειναν να κάνουν την ανάρτηση από τον προσωπικό τους Η/Υ, οι περισσότεροι, όμως, προέβαλαν ως δικαιολογία τον περιορισμένο ελεύθερο χρόνο και διαφώνησαν με την παραπάνω πρόταση. Πρέπει, σε αυτό το σημείο, να επισημανθεί πως η μοναδική παρέμβαση που έγινε στις απαντήσεις των μαθητών κατά τη διαδικασία της ανάρτησης ήταν να αφαιρεθούν τα ονόματά τους ή να διατηρηθούν μόνο τα αρχικά των ονομάτων τους για λόγους προστασίας προσωπικών δεδομένων.

4^η ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Οι μαθητές τοποθετήθηκαν μέσα στον χώρο της τάξης σε ομάδες. Έχοντας ως σημείο αναφοράς τα κείμενα που τους δόθηκαν προς μελέτη κατά τη διάρκεια της προηγούμενης διδακτικής ώρας, κλήθηκαν να παρατηρήσουν καλύτερα τα σημεία στίξης των εν λόγω ποιημάτων και να σχολιάσουν την ύπαρξη ή την απουσία τους και τον ρόλο που διαδραματίζει η κάθε μία από αυτές. Στόχος ήταν να έρθουν σε επαφή με ένα ακόμη χαρακτηριστικό του υπερρεαλισμού, μορφικό αυτή τη φορά, και να συνειδητοποιήσουν πως η ιδιαίτερη και ίσως ακανόνιστη στίξη συμβάλλει και αυτή στην απόδοση των συναισθημάτων του ποιητή και εξυπηρετεί την επιθυμία του για κατάκτηση της αίσθησης της ελευθερίας ενάντια σε κάθε μορφή συμβάσεων. Βέβαια, ήδη από την προηγούμενη διδακτική ώρα οι μαθητές κλήθηκαν να παρατηρήσουν τα σημεία στίξης των ποιημάτων, τώρα, όμως, μπόρεσαν να εμβαθύνουν στις απαντήσεις τους και να σχολιάσουν πιο προσεκτικά τον ρόλο τους και το αισθητικό αποτέλεσμα στο οποίο συντείνουν.

Στη συνέχεια, αφού τα παιδιά έγραψαν χειρόγραφα το συνεργατικό τους κείμενο, κλήθηκαν να επιλέξουν όποιο απόσπασμα των ποιημάτων επιθυμούσαν και να τοποθετήσουν οι ίδιοι τα σημεία στίξης σε αυτό. Στη συνέχεια, έπρεπε να συγκρίνουν την επιλογή της στίξης του υπερρεαλιστή ποιητή με τη δική τους εκδοχή και να σχολιάσουν αν αλλάζει το αισθητικό αποτέλεσμα.⁷

Καμία σχεδόν ομάδα δεν είχε πρόβλημα κατά τη διάρκεια αυτής της ώρας. Ωστόσο, η ομάδα δ' ζήτησε κάποιες διευκρινίσεις, καθώς στο ποίημα που η ομάδα είχε να μελετήσει (επρόκειτο για το ποίημα [«Η Άνοιξη»](#) του Ε. Χ. Γονατά) υπήρχαν σημεία στίξης. Το ως άνω, βέβαια, ποιητικό κείμενο εσκεμμένως επιλέχθηκε, προκειμένου να δουν οι μαθητές πως αυτό που καθιστά υπερρεαλιστικό ένα ποίημα δεν είναι μόνο η ύπαρξη ή η απουσία των σημείων στίξης, αλλά κυρίως η αίσθηση της κυριαρχίας του ονείρου και της φαντασίας στις εικόνες και στους εκφραστικούς τρόπους.

Αποφασίσαμε να διαβάσουμε δύο φορές το κείμενο, μία φορά τηρώντας τα σημεία στίξης και μία σαν να μην υπήρχαν καθόλου. Οι δύο μαθήτριες που προσφέρθηκαν έκαναν τις δοκιμές τους μέχρι την τελική εκφώνηση του ποιήματος. Διαπίστωσαν ότι δυσκολότερη είναι η απαγγελία χωρίς τα σημεία στίξης.

Στο υπόλοιπο της ώρας οι ομάδες κλήθηκαν να αναζητήσουν [στους συμφραστικούς πίνακες λέξεων](#) της Πύλης για την ελληνική γλώσσα ή στο ψηφιοποιημένο [αρχείο λογοτεχνικών έργων του ΠΟ.Θ.Ε.Γ.](#) υπερρεαλιστικά ποιητικά κείμενα των ποιητών που μελέτησαν στο πλαίσιο του παρόντος σεναρίου ή άλλων ποιητών. Τους ζητήθηκε να επιλέξουν ένα υπερρεαλιστικό ποίημα που τους εκφράζει και στη συνέχεια να δημιουργήσουν με το πρόγραμμα Windows Movie Maker ένα σύντομο βίντεο (διάρκειας 1'-2'), το οποίο εμπλούτισαν με εικόνες, φωτογραφίες, υπερρεαλιστικούς ή μη ζωγραφικούς πίνακες, μουσική επένδυση που βρήκαν στο διαδίκτυο και απέδιδαν, τρόπον τινά, τα συναισθήματα του ποιητή.

⁷ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο omada_e_simia_stixis.

Οι μαθητές, ασκώντας την κριτική τους σκέψη και ικανότητα, αλλά και τη δημιουργική τους φαντασία επέλεξαν από τους δικτυακούς τόπους που τους προτάθηκαν το υπερρεαλιστικό ποίημα που τους εξέφραζε και προσπάθησαν να οπτικοποιήσουν τις ιδέες και τα συναισθήματα που δηλώνονταν σε αυτό με την κατάλληλη επιλογή εικόνων ή ζωγραφικών πινάκων υπερρεαλιστικών ή μη. Ταυτόχρονα, είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν μουσική επένδυση για το βίντεο που δημιούργησαν.

Πραγματικά, οι μαθητές έδειξαν ζωηρό ενδιαφέρον αυτήν τη διδακτική ώρα. Κάποιες ομάδες ήταν περισσότερο εξοικειωμένες με το πρόγραμμα και μπόρεσαν να διαχειριστούν έτσι τον χρόνο τους, ώστε να ολοκληρώσουν με το τέλος της διδακτικής ώρας το βίντεο που κλήθηκαν να δημιουργήσουν. Η ομάδα β' μάλιστα χρησιμοποίησε το Pinnacle (studio version 9) και το έφτιαξαν πολύ γρήγορα,⁸ χρησιμοποιώντας πίνακες του Ρενέ Μαγκρίτ, έχοντας στο μυαλό τους το βιβλίο της Φιλοσοφίας της Β' Λυκείου και επιλέγοντας το ποίημα [Ποιητική](#) του Μ. Αναγνωστάκη.

Η όλη διαδικασία κατά τη διάρκεια αυτής της διδακτικής ώρας φάνηκε πολύ ενδιαφέρουσα στους μαθητές και ζήτησαν, προς έκπληξή μου, να καθίσουν στο διάλειμμα, καθώς ήδη είχε τελειώσει η ώρα, προκειμένου να δουν και να σχολιάσουν τα βίντεο που δημιούργησαν οι άλλες ομάδες. Πράγματι, όλες οι ομάδες πήραν θέση μπροστά από τον Η/Υ κάθε ομάδας και παρακολούθησαν τα βίντεο, των οποίων η αναπαραγωγή έγινε σε πλήρη οθόνη, για να μπορούν όλα τα παιδιά να παρακολουθήσουν, αφού δεν υπήρχε ο χρόνος για σύνδεση με βιντεοπροβολέα. Ακολούθησαν θετικά σχόλια για τη δουλειά όλων των ομάδων, τα οποία ήταν σύντομης διάρκειας, και με αυτόν τον τρόπο τέλειωσε η συγκεκριμένη διδακτική ώρα.

---

⁸ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο video_omada_b.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας κοινό για όλες τις ομάδες

1^η διδακτική ώρα

Εργαστήριο πληροφορικής

Προφορικές δραστηριότητες

2^η διδακτική ώρα

Κείμενα ανά ομάδα:

Α΄ ομάδα: Σαχτούρης, Μίλτος, [«Η Αποκρία»](#), Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου, σελ. 22.

Β΄ ομάδα: Σαχτούρης, Μίλτος, [«Ο στρατιώτης ποιητής»](#), Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου, σελ. 23.

Γ΄ ομάδα: Κακναβάτος, Έκτωρ, [«Ωρα δειλινή»](#), Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου, σελ. 26.

Δ΄ ομάδα: Γονατάς, Επαμεινώνδας, [«Η Άνοιξη»](#), Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου, σελ. 42.

Ε΄ ομάδα: Βαλαωρίτης, Νάνος, [«Μικρός θρήνος»](#), Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου, σελ. 30.

ΣΤ΄ ομάδα: Παπαδίτσα, Δ.Π., [«Βλαδίμηρε»](#), Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου, σελ. 47.

Εργαστήριο πληροφορικής. Δραστηριότητα κοινή για όλες τις ομάδες:

1. Παρακολουθήστε και σχολιάστε συντόμως τους εκφραστικούς τρόπους και τις εικόνες του ποιήματος που σας δόθηκε. Υπάρχει προσπάθεια του ποιητή, μέσω των εκφραστικών τρόπων, να προσεγγίσει το όνειρο και να υπερβεί την πραγματικότητα και τι προσδίδει, κατά τη γνώμη σας, στο ποίημα αυτή η εικονοπλαστική δύναμη; Τα σημεία στίξης αποδίδουν και αυτά την επιθυμία του ποιητή για απελευθέρωση από τη λογική και την πραγματικότητα; Καταγράψτε την απάντησή σας σε ένα λογισμικό παρουσίασης.

Στη συνέχεια αναζητήστε στο διαδίκτυο μουσική, εικόνες, φωτογραφίες που θεωρείτε πως αποτυπώνουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις του ποιητή, τις οποίες θα συνδέσετε με υπερδεσμούς με την απάντησή σας. Προβληματιστείτε για την επιλογή των εικόνων ή των φωτογραφιών που κάνατε. Πιστεύετε ότι αυτή η επιλογή σας αναδεικνύει το φανταστικό-υπερβατικό στοιχείο των ποιημάτων; Αναρτήστε στο ιστολόγιο της τάξης για να δεχθείτε ανατροφοδότηση από τις άλλες ομάδες.

3^η διδακτική ώρα

Εργαστήριο πληροφορικής: Δραστηριότητα κοινή για όλες τις ομάδες.

1. Παρακολουθήστε πιο προσεκτικά τη στίξη των ποιητικών κειμένων που σας δόθηκαν προς μελέτη. Τι παρατηρείτε; Σχολιάστε ανάλογα με την ύπαρξη ή την απουσία των σημείων στίξης τι επιθυμεί να εκφράσει ο ποιητής, τι συναισθήματα, σκέψεις, ιδέες, καταστάσεις. Πιστεύετε πως τα σημεία στίξης συντελούν και αυτά στην απόδοση των συναισθημάτων του ποιήματος; Γράψτε την απάντησή σας σε ένα αρχείο Word και αναρτήστε στο ιστολόγιο της τάξης για να δεχθείτε ανατροφοδότηση από τις υπόλοιπες ομάδες συμμαθητών σας.

Στη συνέχεια, επιλέξτε όποιο τμήμα του ποιήματος που σας δόθηκε εσείς θέλετε. Τοποθετήστε μόνοι σας τα σημεία στίξης και συγκρίνετε το αισθητικό αποτέλεσμα που επιτυγχάνεται στο ποίημα ανάμεσα στη δική σας εκδοχή και αυτή του ποιητή.

4^η ώρα: δραστηριότητες

Εργαστήριο πληροφορικής: Δραστηριότητα κοινή για όλες τις ομάδες.

1. Αναζητήστε [στους συμφραστικούς πίνακες λέξεων](#) για μείζονες ποιητές της ιστοσελίδας της Πύλης για την ελληνική γλώσσα ή στο [αρχείο λογοτεχνικών έργων του ΠΟ.Θ.Ε.Γ.](#) και άλλα υπερρεαλιστικά ποιήματα των ποιητών που ήδη γνωρίσατε και μελετήσατε ή άλλων. Επιλέξτε από το υλικό που θα βρείτε ένα μόνο ποιητικό κείμενο που σας εκφράζει και ανήκει στον υπερρεαλισμό, το οποίο θα πλαισιώσετε με μουσική, εικόνες, ζωγραφικούς πίνακες ή φωτογραφίες που θα αναζητήσετε στο διαδίκτυο και οπτικοποιούν, κατά κάποιον τρόπο, τα συναισθήματα και τις σκέψεις του ποιητή, του οποίου το κείμενο επιλέξατε. Στη συνέχεια χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα Windows Movie Maker δημιουργήστε ένα σύντομης διάρκειας βίντεο (1 έως 2 λεπτών), στο οποίο θα αποδίδετε όλα τα παραπάνω.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Κατά την τέταρτη διδακτική ώρα θα μπορούσαν οι μαθητές να παραμείνουν στη σχολική τάξη και να ασχοληθούν με μία δραστηριότητα δημιουργικής γραφής, κατά τη διάρκεια της οποίας δύνανται να εργαστούν ατομικά, προκειμένου να επιτευχθεί η ατομική αξιολόγηση. Έτσι, ό,τι δημιουργήσουν στη συνέχεια θα είναι προϊόν ατομικής προσπάθειας και θα εκφράζει τα δικά τους συναισθήματα, ιδέες, απόψεις. Συγκεκριμένα, μπορεί να τους ζητηθεί να σκεφτούν τρεις έως πέντε λέξεις και, με αυτές ως αφετηρία, να συνθέσουν οι ίδιοι σύντομα υπερρεαλιστικά ποιήματα, ακολουθώντας τα χαρακτηριστικά εκείνα του υπερρεαλισμού που έχουν ήδη γνωρίσει, όπως την απουσία πολλών σημείων στίξης, την τολμηρή εικονοποιία, την κυριαρχία του ονείρου και την υπέρβαση της πραγματικότητας. Στη συνέχεια, θα μπορούσε να τους ζητηθεί να καταγράψουν τα χαρακτηριστικά του υπερρεαλισμού, κωδικοποιώντας τα, έτσι όπως τα γνώρισαν κατά τη διάρκεια διδασκαλίας του σεναρίου.

Ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να αξιοποιήσει και τα υπερρεαλιστικά κείμενα από το σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας θεωρητικής κατεύθυνσης ([Μ. Σαχτούρη, «Ο Ελεγκτής»](#), [Ν. Εγγονόπουλου, «Ποίηση 1948»](#)) τόσο στην άσκηση με τα σημεία στίξης όσο και στην τελευταία άσκηση με το movie maker.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το παρόν σενάριο εφαρμόστηκε ως εισαγωγικό και εμπεδωτικό, προκειμένου οι μαθητές να αναγνωρίσουν τον υπερρεαλισμό και να μπορούν να προσεγγίζουν ποιητικά έργα ποιητών που υιοθέτησαν την υπερρεαλιστική γραφή, κάποια από τα οποία ανθολογούνται στο σχολικό εγχειρίδιο.

Ως εικονικός χώρος συνεργασίας των μαθητών προτάθηκε το ηλεκτρονικό περιβάλλον του ιστολογίου. Αυτό προϋπέθεσε παρουσίαση του εν λόγω προγράμματος στους μαθητές, προκειμένου να εξοικειωθούν με αυτό. Παρά ταύτα, οι

μαθητές έδειχναν ασυνέπεια όσον αφορά στην ανατροφοδότηση των άλλων ομάδων μέσω του συγκεκριμένου ηλεκτρονικού περιβάλλοντος. Αυτό οφείλεται μάλλον στο γεγονός ότι, αν δεν υπήρχε ελεύθερος χρόνος να γίνει η ανάρτηση στο ιστολόγιο και η ανατροφοδότηση μέσα στη διδακτική ώρα στον χώρο του σχολείου, οι μαθητές συνήθως αμελούσαν να προβούν σε σχολιασμό των προσπαθειών των συμμαθητών τους από τον προσωπικό τους Η/Υ, παρά την όποια ενθάρρυνση από τη διδάσκουσα. Δεν επεδείκνυαν όλες οι ομάδες την ίδια άνεση με την τεχνολογία, με αποτέλεσμα ο συντονισμός των ομάδων να καθίσταται δυσχερής. Η αναβολή, η επιμήκυνση του χρόνου, η περάτωση κάποιων εργασιών στο σπίτι αποτέλεσαν παράγοντες αρνητικούς που όμως η φιλοτιμία του συγκεκριμένου τμήματος τους ισοστάθμιζε.

Επιπλέον, εξοικείωση απαιτεί και ο χειρισμός του προγράμματος Windows Movie Maker. Οι περισσότεροι μαθητές δεν είχαν πρόβλημα με τη χρήση του εν λόγω προγράμματος, μετά και από την παρουσίαση που τους πραγματοποιήθηκε. Μόνο οι μαθητές μιας ομάδας αντιμετώπισαν δυσκολίες, οι οποίες, όμως, επιλύθηκαν με τη συνδρομή των συμμαθητών τους. Αντιθέτως, άλλα προβλήματα σχετικά με το πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο δεν παρατηρήθηκαν, αφού είχε ήδη υπάρξει μέριμνα προεγκατάστασής του στους σταθμούς εργασίας των μαθητών.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γενικού Λυκείου, Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος «Νεοελληνική Λογοτεχνία» θεωρητικής κατεύθυνσης Γ' Λυκείου, 2004 (ΦΕΚ 1064/2004-Αριθμ. 63803/Γ2).

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSGL-C132/document/4e5c93237eke/4e5d5cdedvkd/4e7a0742s5g8.pdf>